

⊕ SZÖVEG ÉS KÉP: KÓSA ISTVÁN

IDŐNKÍVÜLIEK AZ ERDÉLYI SZÁSZFÖLD KÖZLEGELŐINEK FÁI

A dél-erdélyi ősfás legelőkön ugyanazt lehet látni,
mint 50–100 évvel ezelőtt lehetett volna.
Ezek a képek – a gumicsizmákat leszámítva – készülhettek
volna akár 50-60 éve is.

Az öreg tölgyek nagyjából így néznének ki, számukra
egy fél évszázad nem sokat jelent. Nem is érdekli őket,
hogy mi zajlik lent, a völgyben, ahol az éveket olyan
nagyon aprólékosan számolják. Pedig történnek
ott dolgok! A földdarab, amibe belenőttek, már nem is
annyira Szászföld és már nem is mindig közlegelő...

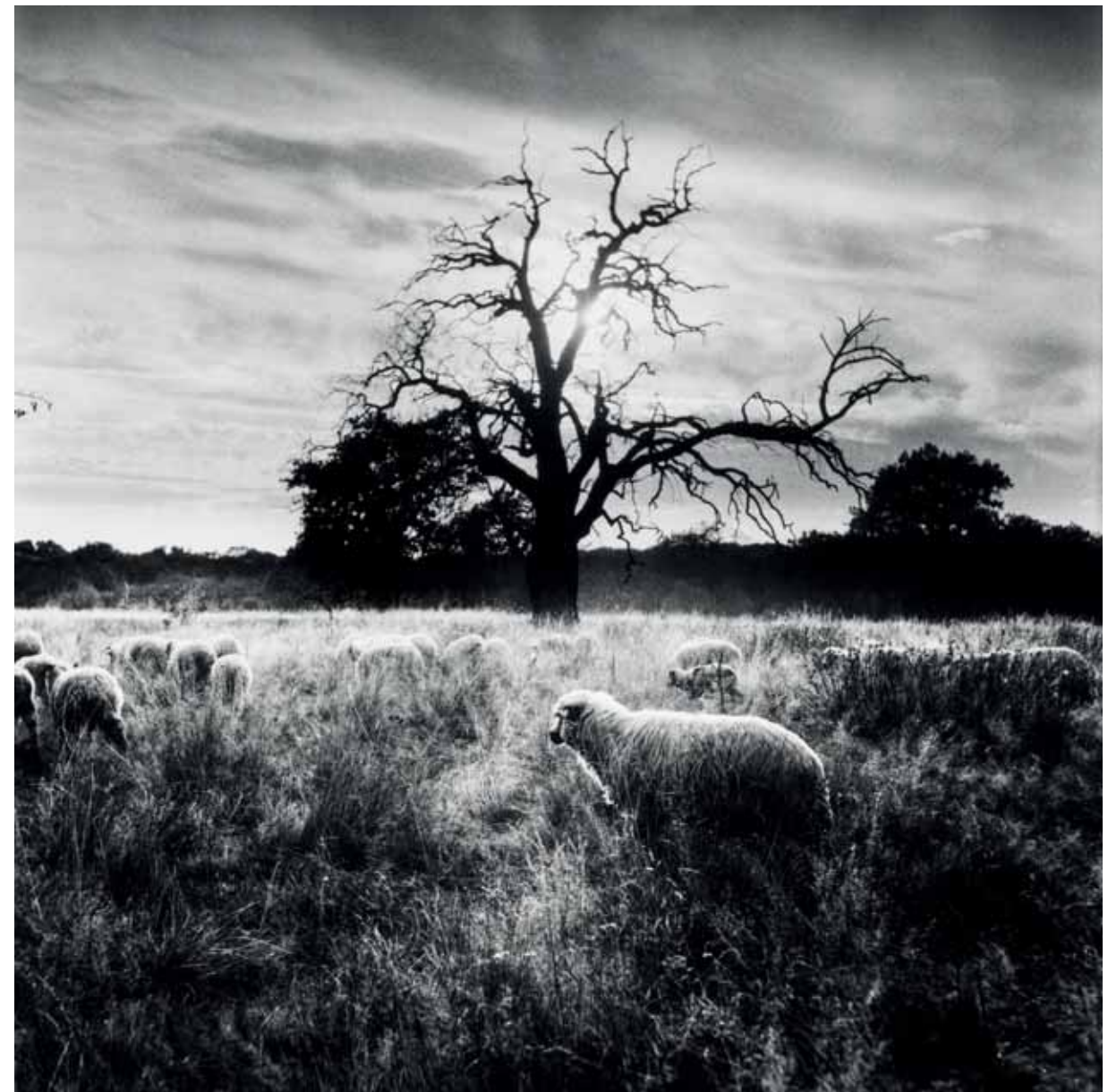

Csak kapaszkodnak a talajukba, szezonban fotoszintetizálnak, és felpakolnak a repedezett kérgük alá egy évgyűrűnyi faköpenyt. A lényeg, hogy legyen egy kevés víz, ne legyen sok a fagyöngy, a cincérek is csak módjával furkáljanak, és rendszeresen csoszogjanak közöttük kétlábúak, akik botjaikat lóbálva terelgetik a négy lábúak hordáit, és nézik, ahogy azok érdes fogaikkal és nyelvükkel fűcsomókat továbbítanak emésztőcsatornáikba. Ez fontos, mert ezek a kisebb-nagyobb növényevők a fűvel együtt lerágnak a magoncokat is. Ha nem nyírnák le a gátlástalanul törekvő, fiatal fákat, azok pillanatok alatt már az öregek víz- és tápanyagfejadagját szívogatnák, és rossz esetben akár a fényért is versengeni kellene velük! Akkor annyi lenne a szép koronáknak, a fél évezredes, méltóságteljes haldoklásnak!

Olthévíz/Warmbach/Hoghiz

Nem egészen egy évszázada minden talpalatnyi fás legelő értékes volt a nagy állatállományt tartó szász faluközösségeknek. Majdnem minden szász falunak volt egy kocsányos, kocsánytalan és csertölgyekkel, vackorfákkal telezdelt legelője.

***Mirkvásár/Streitfort/
Mercheasa (előző oldalpár)***

Breite-tető, Segesvár/Schäßburg/Sighişoara

A Breite-tetőt a segesvári szászok 1583-ban már fás legelőként használták. 1939-ig „Skopationsfest” nevű szabadtéri ünnepeiket is itt rendezték. A II. világháború után már sem okuk, sem lehetőségük nem maradt az ünneplésre. Az új hatalom a Breite-tetőnek is valami „haladóbb” funkciót szánt: repülőtér vagy szántóterület céljára kívánták hasznosítani. Az évszázados fák egy részét kivágták vagy kirobbantották. Végül mégis megmaradt fás legelőnek, ahol 1980-ban egy lőszerraktárt rejtettek el. A közelmúltban, 2001-ben egy Drakula-parkot akartak itt létesíteni. Sorsa végül szerencsésen alakult: jelenleg a Breite-tető az egyetlen, hivatalosan is védett dél-erdélyi, fás legelő.

Kakasfalva/Hahnbach/Hamba
 Most, a 3. évezred elején sok fás legelőről forgalmas utakra, bevásárlóközpontokkal határolt városokra lehet látni. A legtöbb pásztor a társadalom kevésbé szerencsés rétegeiből származik. Gelu volt már bányász, napszámos, ült már börtönben, most Kakasfalván pásztor.

Kőhalom/Reps/Rupea
 Árpi, a csordás és az egyik kőhalmi tölgy. A csordások többsége reggel kihajtja a csordát, este pedig visszatereli a jószágokat a faluba. Esténként leülnek a tévé elé. Napközben a százados fák alatt botjuk bütykére támaszkodnak, és az éppen aktuális országos botrányok, beszélgetőműsorok giccses díszleteinek képei villognak gondolataikban.

A legutóbbi évszázadban, lent, a völgyekben egy kicsit felgyorsultak az események. Ennek hevében eltűntek az erdélyi szászok, és maradtak az egykori szász falvak mint omladozó díszletek. Nincs már semmi abból a stabilitásból, ami századokon át alapjaiban határozta meg az itt élők életét. Épp ellenkezőleg: többségében olyanok lakják az egykori szász falvakat, akik jól megvannak a jelenben, nem a hagyományok tisztelete és a jövőn való gondolkodás tölti ki életüket.

A legelőkön azért szépek a fák, kár, hogy csak kicsit összeszoruló gyomorral lehet nekik örülni. A legelő állatok gazdái kicserélődtek, és a legeltetés alapvető célja is megváltozott. Régen tejért, gyapjúért, bőrért és húsért legeltettek, ma inkább már csak pénzért. Ennek szebbik fele pedig területalapú mezőgazdasági támogatás formájában érkezik. A pénzért cserébe úgy kell kezelni a legelőket, ahogy Nyugat-Európában öltönyös, fekete cérnazoknis hivatalnokok eldöntik. Ha arra adnak pénzt, hogy legyen fa, maradnak a fák, ha pedig arra (és sajnos a jövőben erre esély van!), hogy nem kellenek a fák, akkor már dőlnek is recsegye a százados tölgyek.

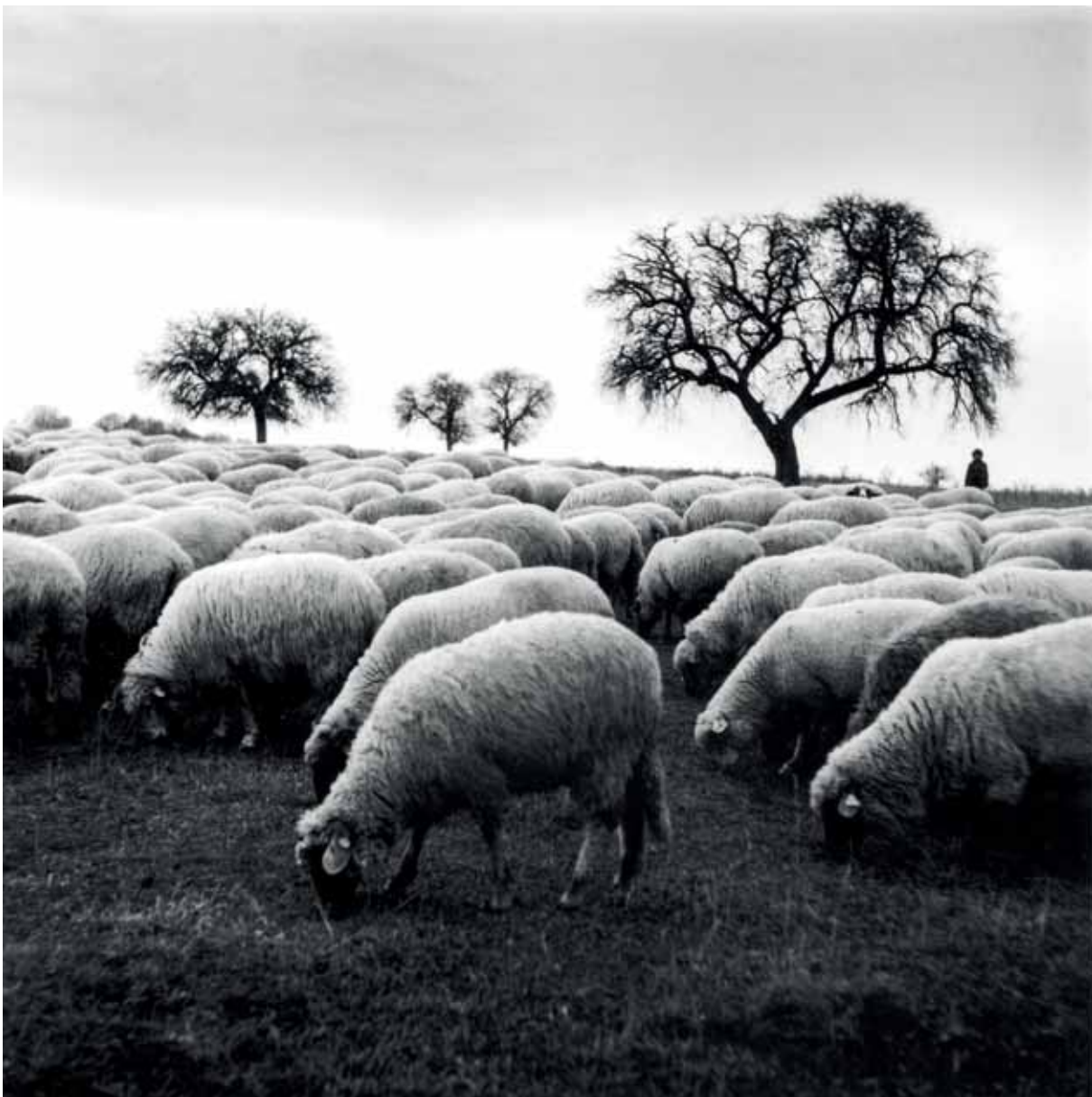
Mirkvásár/Streitfort/Mercheaşa

A pásztorok, csordások régen sem a szászok közül kerültek ki. Ami a megmaradt fás legelőkön zajlik, az nem sokban különbözik attól, ami ott egy vagy több évszázada zajlott. Az állatok és a falubeli porták tulajdonosai cserélődtek ki.

Erked/Arkeden/Archita

Vannak azért olyan pásztorok is, akik egyben nyájak büszke tulajdonosai, és fiak is a jószágok, az illatos fű és csípős levegőjű hajnalok világában nőnek fel. És talán majd valamilyen formában tovább is élük ezt az ősi életformát.

Erked/Arkeden/Archita

Tordos/Thorendorf/Turdaş
És vannak nyugodt, öreg pásztorok is, akiknek társaságában önkéntelenül is kívülről kezdjük szemlélni a mi zavaros, ingergazdag világunkat.
(jobbra)

Az öreg fák amúgy is csak tereptárgyaknak számítanak az új szomszédai számára. Vagyis: tűzifaként nagyon jól hasznosítható tereptárgyaknak. Nem is lehet elvárni tőlük, hogy gyorsan csodálni kezdjék a göcsörtös, vén fák ágainak fraktálformáját, szabálytalan tökéletességét, amikor amúgy is tele van a fejük a tévéből és rádióból rájuk ontott, számukra többnyire értelmezhetetlen hülyeségekkel.

A KÉPEK ELKÉSZÍTÉSÉHEZ HASZNÁLT ANALÓG FOTOTECHNIKA

A fotók egy 1963-ban gyártott Flexaret VI, kétaknás, tükrökös fényképezőgéppel, rollfilmre készültek. A digitális fényképezés tömeges elterjedése előtt (gyakorlatilag néhány éve) még széles körben alkalmazott fekete-fehér fototechnikai eljárás lényege, hogy a fényképezőgép objektívje által kialakított kép a fényérzékeny ezüst-halogenideket tartalmazó filanyagban bekövetkező fotokémiai változások formájában rögzül majd ez utólagos vegyi kezeléssel válik láthatóvá.

A fénykép készítésének pillanatában a celluloid-szalagra rögzített fényérzékeny anyagra vetül a valóság egy részletének arányosan kicsinyített képe. A fény hatására beindul az ezüst-halogenidek bom-

lása. A jobban megvilágított felületeken több, míg a gyengébben megvilágított részekben kevesebb ezüst válik ki. Ezek az exponálás pillanatában képződő parányi ezüstszemcsék képezik az úgynevezett látens képet.

Az előhívás során az ezüst-halogenidek bomlása felgyorsul, az exponálás során kialakult ezüstszemcsék pedig többmilliószoros nagyságúra növekednek. Így a látens, láthatatlan kép az alkalmazott vegyi kezelés hatására láthatóvá válik. A hívást követő rögzítés (fixálás) során a megmaradt, még mindig fényérzékeny ezüst-halogenidek kioldódnak.

Az így előhívott és rögzített negatívon mosás és szárítás után az exponálás pillanatában a fényké-

pezőgép objektívje által látott világrészlet negatív kép formájában rögzül. Negatív, mert a világos képrészleteknek megfelelő filmfelületen több ezüstszemcse vált ki, így ezek sötétebbek lesznek, míg a sötétebb képrészleteken kevesebb elemi ezüst található, így ezek a foltok a negatívon világosabbak, áttetszőbbek.

A végleges, pozitív papírkép előállításakor (a nagyításakor) gyakorlatilag fordított exponálás történik: a kis felületű, negatív képet tartalmazó celluloidszalagot (az előhívott filmet) átvilágítva a negatív kép egy fényérzékeny réteggel bevont papírra vetül. A negatív sötét részletei a papíron világos foltokként, míg a világos (áttetsző) részek sötét foltokként jelennek meg a megvilágítást követő folyamat (hívás, fixálás, mosás, szárítás) során.

Sövényszeg/Schweischer/Fișer

*Mirkvásár/Streitfort/Mercheașă
(balra)*

Történt azért jó is az utóbbi években: megsza-
porodtak azok, akiknek nem sok közvetlen közük
van a szász közlegelőkhöz és fáikhoz, de tudnak úgy
nézni e fákra, mint lenyűgöző, öreg lényekre. Ke-
vesebben, de azért vannak, akik tesznek is azért, hogy
továbbra is legyen még akikre így nézni. Tőlük függ-
het a dél-erdélyi legelőkön most még tízesével-szá-
zasával fellelhető, évszázados fák sorsa.

Talán majd jönnek olyan állattartó-generációk is,
akik beledőlnek a kellemes melankóliába, ami
ezekből a helyekből árad, és elkezdenek másként néz-
ni a fáikra, és meg se fordul majd a fejükben, hogy
tűzre dobálják a göcsörtös óriások darabjait.

Mirkvásár/Streitfort/Mercheaşa

Mirkvásár/Streitfort/Mercheaşa

*A 900 évesre becsült mirkvásári kocsányos tölgy. Csend-
ben átélte az erdélyi szászok teljes, 800 éves történetét a
betelepedéstől az erdélyi szász kultúra széthullásáig.*

Igazából nem lenne nagy dolog a fás legelők védelme – ha már
manapság mindent védeni kell, ami századokon át magától értető-
dően értéknek számított. Hiszen csak folytatni kell a legeltetést és til-
tani az öreg fák kivágását és felégetését.

Eljutni addig, hogy ezt sokan akarják – az a nehezebb feladat. ☹